

ПРОЕКТ ПАСПОРТУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ”

Наводиться розширений проект паспорту наукової спеціальності “Бухгалтерський облік, аналіз і контроль” з метою прилюдного його обговорення науковою громадськістю та відпрацювання варіанту для представлення у Вищу Атестаційну Комісію України

*Наука – пречудове цілюще зілля;
але жодне цілюще зілля не буває настільки стійким,
щоб зберігатися без псування та змін,
якщо поганим є посуд, в якому його зберігають.*

М. Монтень

Постановка проблеми та її актуальність. Кожна наука, щоб відповідати своєму призначенню, повинна бути не лише системою наукових знань, але одночасно й засобом, методом зміни та перетворення, передбачати створення єдиної логічно чіткої системи знань про той чи інший бік навколишнього світу.

Вищою атестаційною комісією (ВАК) України за погодженням з Міністерством освіти і науки України визначено галузі науки, що покладені в основу сучасної

класифікації наук, в межах якої в нашій країні проводяться наукові дослідження: науковці захищають кандидатські й докторські дисертації, після захисту їм присуджується науковий ступінь кандидата або доктора наук.

Бюлетень ВАК України регулярно оприлюднює паспорти та їх проекти за різними науковими спеціальностями. Має місце і проект Паспорту спеціальності 08.07.01 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами діяльності),¹ який складається із двох частин (як і інші паспорти та їх проекти):

№	Частина	Зміст
I	Формула спеціальності	Галузь науки, яка досліджує методологію, методику й організацію бухгалтерського обліку, аналізу, ревізії й аудиту фінансово-господарської діяльності підприємств
II	Напрями досліджень	Наводиться 17 напрямів та примітка щодо допоміжних засобів дослідження

До такої структури паспорту маємо зауваження стосовно виділення видів діяльності, побудови документа, назви спеціальності.

По-перше, щодо видів діяльності.

Одним із пунктів резолюції Всеукраїнської наукової конференції “Фінансовий контроль в Україні: напрямки трансформації” став наступний: “Звернутися до ВАК України з пропозицією щодо недоцільності поділу наукової спеціальності за видами діяльності”. Таку позицію підтримують більшість вчених нашої спеціальності в Україні.

По-друге, стосовно побудови паспорту.

Така побудова не відображає єдиного фундаментального підґрунтя наукової спеціальності. Тут не видно основ, фундаменту, що повинно проявлятися через визначення розділів кожної спеціальності.

Це спричиняє негативні фактори в організації захисту наукових робіт – дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата економічних наук. Іноді доходить до абсурду, коли за назвою теми дисертації її формально відносять до іншої спеціальності. Маємо досвід, коли подану

¹ Бюлетень ВАК України. – 2005. – № 5. – С. 19-20.

дисертацію за спеціальністю “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” на тему “Валютні операції в системі бухгалтерського обліку: порядок визнання та методи оцінки” формально за паспортом віднесли до

спеціальності “Фінанси”, тому що словами “валютні операції” починався один із напрямів паспорту спеціальності “Фінанси”.

Наповнення даної роботи було і залишилося наступним:

Розділ	Назва
I	Теоретико-методичні основи обліку валютних операцій
II	Оцінка валютних операцій та їх відображення в бухгалтерському обліку
III	Удосконалення обліку та контролю валютних операцій

Але фахівці формально опинилися перед паспортом і змістовно виявилися безсилими перед формою. Майже рік пройшов, поки

була перереєстрована тема у виданнях ВАК. Рік, який для аспіранта видався життям. Що ж змінилося?

Тема до зміни	Змінена тема
Валютні операції в системі бухгалтерського обліку: порядок визнання та методи оцінки	Бухгалтерський облік валютних операцій: порядок визнання та методи оцінки

А зміст не змінився.

Сьогодні дискутується місце фінансового контролю та право кому досліджувати “фінансовий контроль”: бухгалтерам чи фінансистам? В такому контексті можна поставити й такі питання: А “фінансовий облік”, “фінансовий аналіз” – це сфера бухгалтерська чи фінансова? Вважаємо, що в подібних питаннях повинен переважати здоровий глузд і наукове обґрунтування.

Не знайшли у напрямках досліджень в межах паспорту і такі питання, як судово-бухгалтерська експертиза (теорія, методика, практична реалізація), основи підготовки бухгалтерських кадрів, професійна етика.

Є ще багато питань. Але не повинна форма переважати над змістом. Навіть в бухгалтерський облік наявний принцип превалювання економічної сутності над юридичною формою.

Виділення розділів паспорту дозволить окреслити структуру наукової спеціальності, щоб переконати науковців різних напрямів в доцільності її функціонування.

По-третє, стосовно назви спеціальності.

В минулому, до 1993 р. (моменту, коли було створено ВАК України), наша спеціальність мала такі шифр і назву: 08.00.12 – бухгалтерський облік, контроль і аналіз господарської діяльності. Після створення ВАК України впродовж 1993-2006 рр. шифр і назва нашої спеціальності мали наступний вигляд: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Проектом паспорту від

2005 р. передбачено: 08.07.01 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами діяльності)².

В останній редакції ВАК України шифр і назва нашої спеціальності: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Назва може дискутуватися й далі: “Бухгалтерський облік, аналіз і контроль”, “Бухгалтерський облік, контроль і аналіз”, “Бухгалтерський облік, контроль і аналіз економічної діяльності”, “Бухгалтерський облік і контроль, звітність і аналіз”, “Бухгалтерський облік та звітність, аналіз і контроль господарської діяльності” тощо.

Наявні пропозиції щодо усунення слова “бухгалтерський” внаслідок зміни технологій з поясненням цього через етимологію походження – “книжковий”. Але ж існує ціла когорта представників суспільства, які об’єднані бухгалтерською професією, створюються бухгалтерські громадські організації.

Ми підтримуємо варіант назви спеціальності “Бухгалтерський облік, аналіз і контроль”, така назва звучить і в назві даної публікації, і далі по тексту.

Сформульовані зауваження лише певною мірою вскривають проблему, що спричинена недосконалістю існуючого змісту паспорту нашої спеціальності.

Метою публікації є представлення розширеного проекту паспорту наукової

² Бюлетень ВАК України. – 2005. – № 5. – С. 19-20

спеціальності “Бухгалтерський облік, аналіз і контроль” для забезпечення можливості прилюдного його обговорення науковою громадськістю та відпрацювання варіанту для представлення у Вищу Атестаційну Комісію України.

Викладення основного змісту дослідження. Економіка належить до сфери суспільного життя, де панує феномен розуму та суспільної організації. Найважливішою особливістю такої організації є наявність у людей особистих інтересів та свідоме встановлення законів суспільної життєдіяльності.

Кожна наука розвивається і рухається через протиріччя: між новими історичними даними та старими теоріями, між різними концепціями, точками зору, між методами дослідження, що склалися, та проблемами, першочерговими для вирішення. Жодна наука не може бути представлена як сума готових висновків та істин.

Бухгалтерський облік як наука утворює власну систему знань, що ґрунтуються на суворих загальнонаукових принципах. Економічні об’єкти, що отримали цілковиту визначеність в обліку (зокрема, витрати, прибуток), узагальнюються в системних сукупностях національної економіки (таких як валовий продукт, національний дохід) і потім вивчаються економічною наукою як власні категорії – вартість, виробництво, споживання.

Як зазначає білоруський вчений, проф. В.І. Стражев³, сутність обліку, аналізу і контролю в широкому розумінні їх як категорій наступна: облік – це відображення фактичної дійсності; аналіз – це розмежування, поділ цієї дійсності; контроль – це перевірка відповідності фактичної дійсності нормативній або виявлення відхилень фактичної дійсності від нормативної, що виражає досягнутий рівень її пізнання та управління цією дійсністю. Разом сплановані та врегульовані облік, аналіз і

контроль виступають основними функціями будь-якої системи управління.

Цікавою в контексті заданої тематики є думка російського вченого Ю.М. Лачінова⁴, який вказує на те, що всю різноманітність протилежностей в економіці, їх статику та динаміку відображає бухгалтерський облік. Тому, на думку вченого, можна говорити про бухгалтерію економіки, маючи на увазі, що бухгалтерський інструментарій реально пронизує всю економіку, дає можливість вести в єдиному ключі суцільне, всеохоплююче та безперервне спостереження всіх економічних сутностей та їх системне дослідження як в індивідуальності кожної, так і в їх взаємодії. І далі вчений продовжує, що в межах кожного підприємства, незалежно від його галузі діяльності, ведеться системне бухгалтерське спостереження, облік всієї сукупності об’єктів, що дозволяє зпівставити їх в єдиній картині економічної будови суспільства.

Взагалі, облікову науку за обсягом впливу на людство важко навіть порівняти з іншими галузями знань. Під його впливом знаходяться всі господарства, починаючи із сімейних і завершуючи державними. Тобто, облік для господарства завжди і скрізь є необхідним, за виразом видатного вченого Прудона⁵, – це орган власне економічної ідеї або представник всезагального закону.

Враховуючи значний вплив бухгалтерської науки на економіку та суспільство, необхідно організувати науковий захист даного наукового напрямку.

Для обговорення в дискусійного порядку пропонується проект паспорту спеціальності через обґрунтування її предметної області, формули, розділів та їх наповнення.

Предметна область спеціальності. Сфери наукових знань, на які розповсюджується спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік,

³ Проблемы развития теории бухгалтерского учета, анализа и контроля: Монография. – Брест-Житомир: ЖГТУ, 2004. – 256 с. – С. 7

⁴ Лачинов Ю.Н. Бухгалтерия экономики: междисциплинарное учебное пособие для студентов. – М.: Компания спутник+, 2002. – 124 с. – С. 16, 17, 26.

⁵ Попов А.З. Счетоводство как метод исследования хозяйственной деятельности. – СПб., 1899. – 523 с. – С. 3.

аналіз і контроль, пропонується розглядати в такому співвідношенні (див. рис. 1)

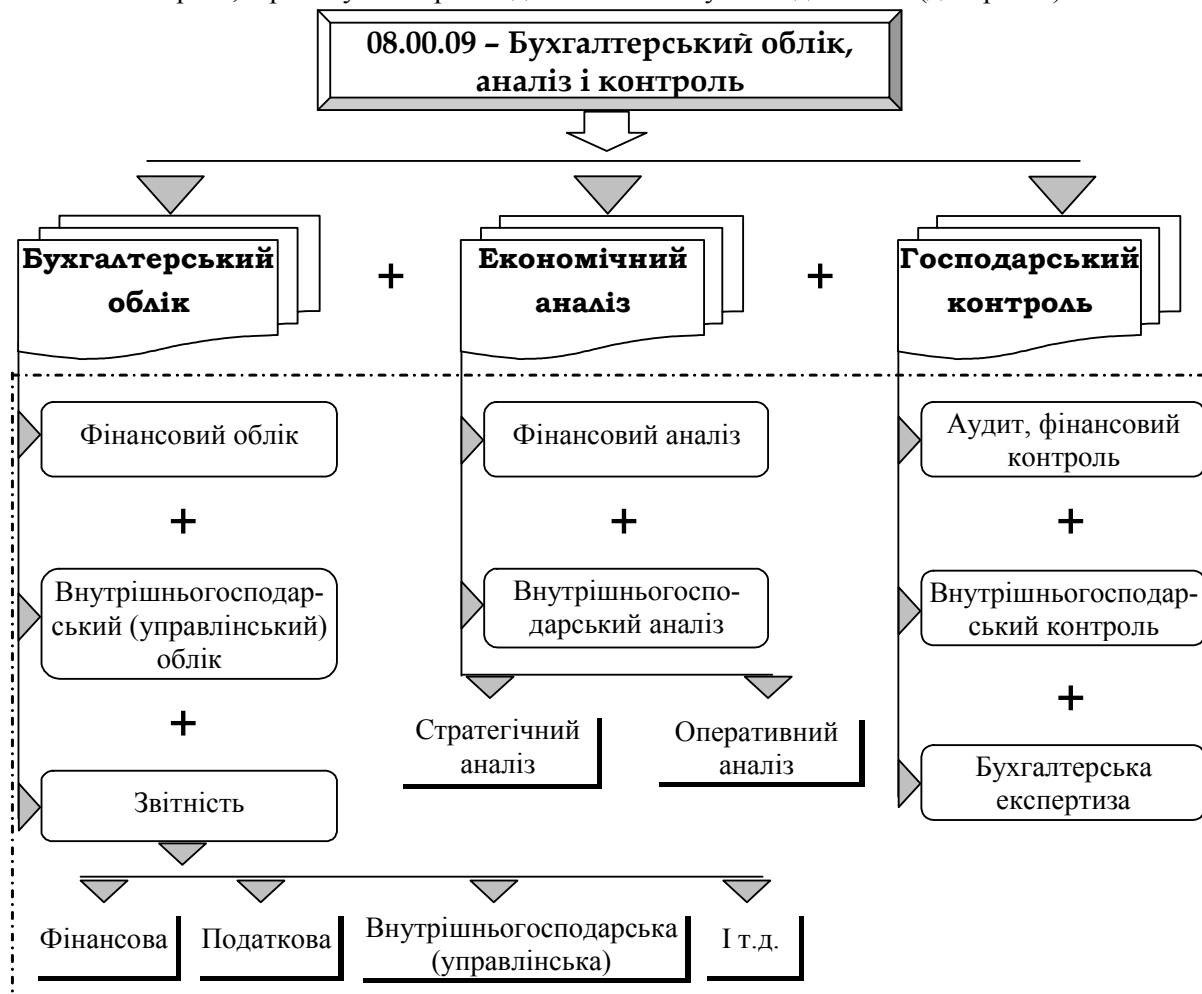

Рис 1. Предметна область спеціальності 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і контроль

Цілком усвідомлюємо, що визначення предметної області спеціальності є сферою постійних наукових дискусій, а тому це питання ще тривалий час залишатиметься актуальним для досліджень.

Формула спеціальності. Пропонується формула наукової спеціальності 08.00.09 –

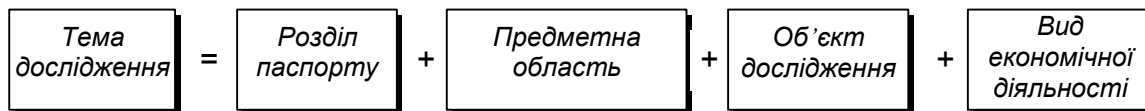

Рис 2. Рекомендована формула спеціальності 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і контроль

Розділи паспорту спеціальності. Відповідно до ознак науки, серед яких: наявність власних, особливих об'єктів спостереження, особливого апарату дослідження цих об'єктів, методів їх вивчення, законів та принципів, що спроможні формально описати всю сукупність можливих явищ в межах обраного комплексу об'єктів – бухгалтерський облік відображає явища

бухгалтерський облік, аналіз і контроль, яка включає розділ паспорту, предметну область та об'єкт дослідження, а при необхідності – вид економічної діяльності (рис. 2).

економічної сфери, як правило, в межах господарського життя підприємства, організовує їх глибоке пізнання, вивчення, надає визначеності тим економічним категоріям, які фігурують в економічній теорії без виміру, а в національній економіці як такі, що мають узагальнену вартісну оцінку, виведену за показниками з урахуванням всіх економічних понять.

Бухгалтерський облік має чітко визначені цілі, завдання, предмет, метод, методологію, які вивчаються в ряді навчальних дисциплін: теорії бухгалтерського обліку, фінансовому та управлінському обліку, галузевих курсах бухгалтерського обліку (в промисловості, будівництві, сільському господарстві тощо) і т.д.

Визначаючи розвиток і удосконалення способів і прийомів відображення на всіх етапах суспільного розвитку, закономірності процесів відтворення, бухгалтерський облік розробляє способи боротьби за збереження та ефективного використання власності в процесі

кругообороту засобів; визначає причини і умови, що сприяють усуненню господарських порушень і заходи з їх усунення, розробляє форми збереження та подачі інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, водночас й найоптимальніші способи визначення фінансового результату діяльності підприємства та порядок його розподілу.

Враховуючи вищенаведене пропонуємо визначати розділи наукової спеціальності 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і контроль (див. рис. 3)

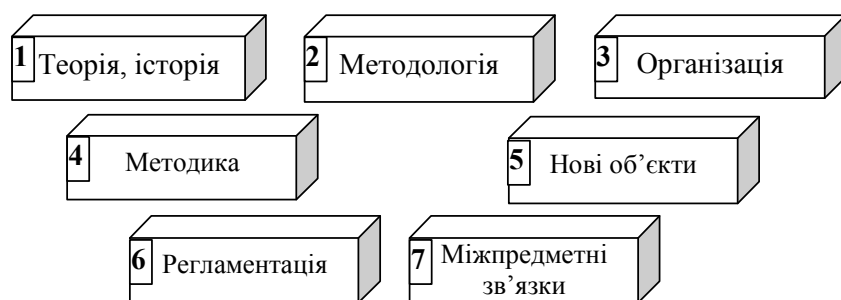

Рис 3. Розділи паспорту спеціальності 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і контроль (на основі ключових слів)

Обґрунтування та деталізація розділів паспорту спеціальності. Обґрунтування розділів наукової спеціальності 08.00.09 –

бухгалтерський облік, аналіз і контроль, що пропонується в даній публікації, наводиться нижче (табл. 1).

Таблиця 1. Розділи паспорту спеціальності

№	Ключове слово	Розділи паспорту
1	Теорія, історія	Теорія та історія бухгалтерського обліку, аналізу і контролю
2	Методологія	Розвиток методології бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в сучасних умовах
3	Організація, суб'єкти	Організація бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в секторах економіки
4	Методика, звітність	Методика бухгалтерського обліку, аналізу і контролю та формування показників звітності
5	Нові об'єкти	Обґрунтування (визнання, розробка структури та методик відображення) нових об'єктів бухгалтерського обліку, аналізу і контролю
6	Регламентация	Регламентация бухгалтерського обліку, аналізу і контролю як суспільних інститутів. Розвиток професії.
7	Міжпредметні зв'язки	Бухгалтерський облік, аналіз і контроль в системі суспільних наук (міжпредметні зв'язки)

Кожний розділ паспорту обґрунтовується сформульованими проблемами і завданнями дослідження. Багато актуальних сучасних питань виступають підрозділами вищевказаного (див. табл. 2).

Мета такої побудови – виділення розділів паспорту – полягає в необхідності окреслити структуру наукової спеціальності й наголосити на доцільності її функціонування.

Кожен напрям дослідження передбачає подальше розшифрування. Це залежатиме від

особливостей поглядів наукової школи, в якій виконується дослідження.

Так, необхідність обліку, його сутність не можна пояснити науково, якщо немає наукового пізнання його генезису, ролі та місця в суспільному житті. А тому теоретико-історична проблематика повинна бути врахована в наукових дослідженнях, як і методологічна, організаційна, об'єктно-суб'єктна, міжпредметна.

Таблиця 2. Проект паспорту спеціальності*
08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз і контроль

Код	Ключове слово	Розділи паспорту	Напрями досліджень
1	2	3	4
1	Теорія, історія	Теорія та історія бухгалтерського обліку, аналізу і контролю	Розвиток теорії бухгалтерського обліку, аналізу і контролю. Сутність досліджуваних понять та їх складових, приведення у адекватність існуючим умовам господарювання та сучасним вимогам. З'ясування детермінантів господарських відносин, що виступають предметом бухгалтерського обліку, аналізу та контролю. Розвиток предмета. Термінологічний інструментарій, обґрунтування основних категорій та понять Обґрунтування можливостей розширення аналітичності бухгалтерського обліку
2	Методологія	Розвиток методології бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в сучасних умовах	Проблеми методологічного забезпечення систем бухгалтерського обліку, аналізу і контролю Розвиток елементів методу бухгалтерського обліку, аналізу і контролю Обґрунтування та розробка нових методів бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в умовах комп'ютеризації Формалізація та моделювання при використанні інформаційних технологій в бухгалтерському обліку, аналізі й контролі Обґрунтування необхідності та порядку застосування нових методів в сфері бухгалтерського обліку, аналізу і контролю з урахуванням розвитку технологій та вимог суспільства Методологічне узгодження бухгалтерської та професійної оцінки Оптимізація структури активів і пасивів Гармонізація методології мікро- та макрообліку. Бухгалтерське забезпечення існування концепції макроекономічного аналізу. Бухгалтерський облік як джерело інформації про національне багатство країни. Система бухгалтерського обліку та система національних рахунків. Узгодженість функціонування системи бухгалтерського обліку та системи статистики
3	Організація, суб'єкти	Організація бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в секторах економіки	Організація бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в публічному секторі (державного управління) Організація бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в корпоративному секторі Організація бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в приватному секторі (середньому та малому бізнесі) Організація бухгалтерського обліку, аналізу і контролю неприбуткових організацій Організація бухгалтерського обліку, аналізу і контролю у фінансовому секторі (банки, біржі, страхові компанії, лотереї, інші фін. послуги) Суб'єкти господарських відносин та їх ідентифікація, їх взаємодія та узгодження економічних інтересів. Класифікація суб'єктів бухгалтерського обліку, аналізу і контролю Бухгалтерський облік як найважливіший інструмент забезпечення рівноваги між інтересами користувачів (фондові ринки, держава, інвестори, кредитори, суспільство) Координація систем бухгалтерського обліку, аналізу і контролю для потреб користувачів

* Проект паспорту розроблено спільно з д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинцем. Сьогодні наявні проекти паспортів, що обговорюються в колі спеціалістів, авторами яких є українські вчені: М.Т. Білуха, Є.В. Мних, М.С. Пушкар, В.Г. Швець.

1	2	3	4
5	Нові об'єкти	Обґрунтування (визнання, розробка структури та методик відображення) нових об'єктів бухгалтерського обліку, аналізу і контролю	Порядок визнання, обґрунтування методик бухгалтерського обліку, аналізу і контролю нових об'єктів: інтелектуального капіталу, природних ресурсів, інвестиційної нерухомості, нових фінансових інструментів, трансакційних витрат, договірному процесу, ризиків, загроз економічній безпеці та ін. Розробка проблем здійснюється за потребою при появі нових об'єктів обліку, аналізу і контролю
6	Регламентация	Регламентация бухгалтерського обліку, аналізу і контролю як суспільних інститутів. Розвиток професії	Вплив глобалізації економіки та сучасного вітчизняного інституціонального середовища на розвиток національної системи бухгалтерського обліку, аналізу і контролю Розвиток нормативного забезпечення. Питання адаптивності методичного та методологічного забезпечення систем бухгалтерського обліку, аналізу і контролю до умов середовища Удосконалення діючих та розробка пропозицій до нових стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту. Визначення шляхів та міри впровадження міжнародних стандартів Розвиток бухгалтерської професії. Професійне судження, етика, відповідальність Альтернативні методи бухгалтерського обліку, аналізу і контролю та застосування професійного судження Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації кадрів з бухгалтерського обліку, аналізу і контролю
7	Міжпредметні зв'язки	Бухгалтерський облік, аналіз і контроль в системі суспільних наук (міжпредметні зв'язки)	Філософський базис і його прояв в методології бухгалтерського обліку та господарського контролю Вплив концепцій економічної теорії на розвиток методології бухгалтерського обліку, його організацію і методик бухгалтерського обліку та господарського контролю Правові межі бухгалтерського обліку та господарського контролю Методологічні зв'язки статистики з бухгалтерським обліком та господарським контролем Вплив фінансових запитів на методологію і організацію бухгалтерського обліку та господарського контролю Бухгалтерський облік та господарський контроль в контурі управління господарюючими суб'єктами Економічний аналіз в системі фінансового менеджменту Планування діяльності на основі обліково-аналітичної інформації Міжсистемні зв'язки маркетингу та бухгалтерського обліку як складових інформаційного середовища господарюючого суб'єкта Соціо-культурні та морально-психологічні чинники в організації і методиці бухгалтерського обліку та господарського контролю Роль бухгалтерського обліку, аналізу і контролю у створенні економічної рівноваги (диференціація доходів управлінців і працівників, фальсифікація, загрози національній безпеці, оптимальний розподіл) Бухгалтерський облік, аналіз і контроль у забезпеченні безпеки держави та суспільства Економічний аналіз як інструмент інформаційного забезпечення збалансованого розвитку суспільства

Для прикладу наведемо варіанти тематики наукових досліджень Житомирської наукової бухгалтерської школи (табл. 3, 4).

Таблиця 3. Теорія та історія бухгалтерського обліку, аналізу і контролю – деталізація першого розділу

№ з/п	Напрями досліджень	Проблемні питання
1.1	Розвиток теорії бухгалтерського обліку	Розвиток теорії бухгалтерського обліку, проблеми його поділу на види та підсистеми (фінансовий, управлінський, податковий, інвестиційний та ін.), обґрунтування шляхів подальшого розвитку бухгалтерського обліку з урахуванням світового досвіду та протиріччя «схід-захід», обґрунтування сучасної парадигми Статична й динамічна інтерпретація бухгалтерського обліку
1.2	Розвиток теорії економічного аналізу	Розвиток теорії економічного аналізу, проблеми його поділу Філософсько-економічні підходи до вирішення аналітичних проблем ...
1.3	Розвиток теорії господарського контролю	Розвиток теорії господарського контролю ...
1.4	Розвиток функцій бухгалтерського обліку, аналізу і контролю	Обґрунтування нових та розвиток існуючих функцій бухгалтерського обліку, аналізу і контролю. Соціальна спрямованість та розвиток соціальної функції. Бухгалтерський облік як інструмент контролю за виконанням соціальних програм Вплив господарських функцій на завдання бухгалтерського обліку, аналізу і контролю
1.5	Інтеграція підсистем обліку, економічного аналізу та контролю	Шляхи інтеграції підсистем обліку, економічного аналізу та контролю в умовах вітчизняного інституціонального середовища та світовому масштабі Концептуальне забезпечення інтеграції підсистем обліку, економічного аналізу та контролю в умовах вітчизняного інституціонального середовища Вплив теорії систем на бухгалтерський облік. Міжсистемні зв'язки бухгалтерського обліку. Обґрунтування можливостей розширення аналітичності бухгалтерського обліку Світоглядні підходи до пояснення бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в їх розвитку
1.6	Розвиток предмету бухгалтерського обліку, аналізу і контролю	Створення повноцінної картини господарського процесу на основі економіко-юридичної характеристики ФГЖ Відображення руху капіталу та розвиток фінансової і фізичної моделей його збереження Обґрунтування часового режиму господарських відносин (момент, період, тривалість здійснення у відношенні до перебігу господарських процесів) Зміщення акцентів при визначенні активів з права власності на контроль за ресурсами (вплив) З'ясування детермінантів господарських відносин, що виступають предметом бухгалтерського обліку, аналізу та контролю Природні закони в економічному бутті та адекватне відображення господарської реальності в системі бухгалтерського обліку, аналізу і контролю
1.8	Історія розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю	Локально-етнічні варіанти обліку окремих об'єктів та фактів господарської діяльності людини. Історична обумовленість та закономірності появи об'єктів обліку. Розвиток форм організації та ведення обліку. Історичний аспект правового статусу бухгалтера Взаємний вплив розвитку економічних систем та обліку як сфери діяльності людини. Вплив соціокультурних чинників на різних етапах світової економічної історії на специфіку організації та ведення бухгалтерського обліку. Генезис основних категорій бухгалтерського обліку. Облікові теорії та підходи представників наукових шкіл стосовно методологічного та методичного забезпечення бухгалтерського обліку. Елементи методики бухгалтерського обліку в історичному аспекті Історія економічних вчень та історія бухгалтерського обліку в контексті взаємного впливу поглядів науковців щодо становлення економічної науки

Взаємодія науки відбувається через обмін інформацією, інтеграцію методичних прийомів досліджень, використання результатів досліджень тощо.

На думку Ю.Н. Лачінова⁶, будь-яка наука – певний метод пізнання світу: можна говорити про математичний, біологічний, фізичний, а також про економічний підхід до вивчення будь-яких об'єктів. Такий підхід долає межі кожної окремої сфери певного “наукового сектора” оточуючої реальності та дозволяє утримувати в полі зору одночасно декілька різних систем і досягти розуміння їх єдності. При цьому особливості власних елементів кожної наукової сфери залишаються в тіні. Але саме за такого “наскрізного” підходу економіст починає розуміти фізика, біолог економіста і

т.д. Названий підхід отримав найбільше поширення в популяризації складних наук.

У своїй монографії “Наука о науке” Г.М. Добров⁷ зазначає, що закономірна і зростаюча потреба у взаємодії наук має своєю першопричиною ту принципову обставину, що природа за своєю суттю єдина... В міру розширення і поглиблення наших знань про реальний, об'єктивно існуючий світ і про самі науки, які його вивчають, неминучо й обов'язково є все більш активна і свідомо організована взаємодія різноманітних наук.

А тому тематика, яка розкриває міжпредметні зв'язки, також повинна знайти місце в паспорті наукової спеціальності (див. табл. 4).

Таблиця 4. Бухгалтерський облік, аналіз і контроль в системі суспільних наук (міжпредметні зв'язки) – деталізація сьомого розділу

№ з/п	Напрями досліджень	Проблемні питання
1	2	3
7.1	Філософський базис і його прояв в методології бухгалтерського обліку та господарського контролю	Методи, принципи, закони, закономірності філософії, філософський світогляд в методології, організації і методиці бухгалтерського обліку та господарського контролю; системний та синергетичний підхід в теорії бухгалтерського обліку Історичні аспекти бухгалтерського обліку, контролю та економічного аналізу
7.2	Вплив концепцій економічної теорії на розвиток методології бухгалтерського обліку, його організацію і методику бухгалтерського обліку та господарського контролю	Наукові напрями і наукові школи економічної теорії та їх прояв у розвитку бухгалтерського обліку та господарського контролю
7.3	Правові межі бухгалтерського обліку та господарського контролю	Правові норми, принципи права, підходи до розв'язання конфліктів на основі нормативно-правових актів в бухгалтерському обліку та господарському контролі Права, обов'язки та відповідальність бухгалтера, контролера, аналітика
7.4	Методологічні зв'язки статистики з бухгалтерським обліком та господарським контролем	Статистичні методи, прийоми, закономірності та їх використання в бухгалтерському обліку та господарському контролі

⁶ Лачинов Ю.Н. Бухгалтерия экономики: междисциплинарное учебное пособие для студентов. – М.: Компания спутник+, 2002. – 124 с. – С. 20.

⁷ Добров Г.М. Наука о науке. Введение в общее наукознание. К.: Наукова думка, 1966. – 272 с. – С. 72.

⁸ На представлений проект паспорта спеціальності вже надійшли зауваження від українських вчених М.П. Войнаренка, А.М. Герасимовича, Г.Г. Кірейцева, В.С. Рудницького, В.І. Бачинського.

1	2	3
7.5	Вплив фінансових запитів на методологію і організацію бухгалтерського обліку та господарського контролю	Фінансові підходи до організації і методики бухгалтерського обліку та господарського контролю
7.6	Бухгалтерський облік та господарський контроль в контурі управління господарюючими суб'єктами	Бухгалтерський облік та господарський контроль як інформаційна основа прийняття управлінських рішень Внутрішньо системні зв'язки в межах інформаційної системи підприємства Вплив бухгалтерського обліку та господарського контролю на розвиток теорії управління Професійне судження бухгалтера та контролера при прийнятті управлінських рішень Бухгалтерський облік як підсистема інформаційної системи управління
7.7	Міжсистемні зв'язки маркетингу та бухгалтерського обліку як складових інформаційного середовища господарюючого суб'єкта	Інтеграція маркетингових та облікових даних в межах єдиної інформаційної системи підприємства
7.8	Соціо-культурні та морально-психологічні чинники в організації і методиці бухгалтерського обліку та господарського контролю	Соціологічний напрям в економічній теорії та їх прояв в організації бухгалтерського обліку та господарського контролю на мікро- та макрорівнях Культура, етика, мораль, психологія у формуванні обліково-фінансової інформації

В даній статті ми навели деталізацію лише двох із семи запропонованих розділів паспорту нашої спеціальності. Цей список не є вичерпним і є відкритим для обговорення, доповнення, удосконалення⁸. Наповнення розділів є справою кожної наукової школи, кожного дослідницького колективу. Водночас, необхідною умовою є забезпечення координації досліджень, що проводяться в Україні у сфері бухгалтерського обліку, аналізу і контролю аспірантами, докторантами та здобувачами наукових ступенів кандидата і доктора наук.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Справжня цінність науки полягає в тому, що вона відкриває дослідникам ще невідомі та безмежні можливості наукових досліджень. І якщо така наукова робота забезпечена достатньою кількістю людей та матеріальними засобами, користується повною свободою та має гнучку організацію, тобто організована в межах наукової школи, то можна очікувати значний приріст знань і корисних пропозицій з їх використання.

Запропонований розширений проект паспорту наукової спеціальності "Бухгалтерський облік, аналіз і контроль"

відображає діяльність Житомирської наукової бухгалтерської школи та бачення її представників щодо подальшого розвитку науки.

Прилюдне його обговорення науковою громадськістю та відпрацювання варіанту для представлення у Вищу Атестаційну Комісію України стане позитивним кроком у розвитку нашої сфери діяльності. Наповнення паспорту відпрацьовуватиметься з урахуванням наданих пропозицій, на які чекаємо.

МАЛЮГА Наталія Михайлівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аналізу і статистики Житомирського державного технологічного університету, сертифікований аудитор України, член Методологічної Ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України.

Наукові інтереси:

- проблеми теорії і методології бухгалтерського обліку та контролю;
- бухгалтерська експертиза